

POSTANOWIENIE

Dnia 9 grudnia 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kiriłło

w sprawie z odwołania D. S.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w K.
o rentę rodzinną,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw
Publicznych w dniu 9 grudnia 2014 r.,
na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 9 stycznia 2014 r., sygn. akt III AUa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w K. na rzecz radcy prawnego A. W. kwotę 120 (sto dwadzieścia) złotych powiększoną o stawkę podatku od towarów i usług tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w (...) wyrokiem z dnia 9 stycznia 2014 r. oddalił apelację ubezpieczonego D.S. od wyroku Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 3 czerwca 2013 r., mocą którego oddalono jego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w K. z 15 marca 2013 r., którą odmówiono ubezpieczonemu prawa do renty rodzinnej po zmarłej matce I. S. za okres od 6 stycznia 2001 r. do 5 listopada 2003 r.

Powyższy wyrok został zaskarżony skargą kasacyjną ubezpieczonego. Skargę oparto na podstawie naruszenia przepisów prawa materialnego, tj. art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 1440 ze zm.). Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i orzeczenie co do istoty sprawy przez uwzględnienie powództwa i orzeczenie o prawie powoda do renty rodzinnej po zmarłej matce I.S. za okres od 6 stycznia 2001 r. do 5 listopada 2003 r.; ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji, w każdym przypadku z orzeczeniem o kosztach postępowania.

Jako przesłankę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazano występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego oraz istnienie potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów.

W ocenie skarżącego, w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne w zakresie związanym z instytucją przedawnienia na gruncie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, polegającego na potrzebie udzielenia odpowiedzi, czy wypłata świadczenia w zakresie renty rodzinnej ulega przedawnieniu, jeśli tak - to z upływem jakiego okresu, oraz czy dla skuteczności odmowy wypłaty świadczenia z powodu przedawnienia „roszczenia” o zapłatę renty rodzinnej, warunkiem koniecznym jest podniesienie przez organ rentowy zarzutu przedawnienia. Ponadto w sprawie zachodzi potrzeba wykładni art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, wobec stanowiska Sądu Apelacyjnego w Szczecinie przyjmującego, że przywołany przepis prawny przewiduje „ogólną zasadę” przedawnienia objętego wyżej wymienioną ustawą każdego niewypłaconego świadczenia, wyłącznie za trzy lata wstecz, tj. trzy lata poprzedzające bezpośrednio miesiąc, w którym powstało prawo do tych świadczeń.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Skarga kasacyjna, jako szczególny środek zaskarżenia, służy realizacji interesu publicznego w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości. Funkcje postępowania kasacyjnego powodują, że wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania oraz jego uzasadnienie powinny koncentrować się na wykazaniu, iż w konkretnej sprawie zachodzą okoliczności przemawiające za interwencją Sądu Najwyższego. Rozpoznanie skargi kasacyjnej następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c. i tylko w przypadku przekonania Sądu Najwyższego przez skarżącego, za pomocą juretrycznej argumentacji, że zachodzi publicznoprawna potrzeba rozstrzygnięcia sformułowanego w skardze zagadnienia prawnego przy jej merytorycznym rozpoznawaniu.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

W razie powołania tej przesłanki przedsądu, jaką jest występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, obowiązkiem skarżącego jest wywiedzenie i uzasadnienie występującego w sprawie problemu w sposób zbliżony do tego, jaki przewidziany jest przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2006 r., V CSK 75/06, niepublikowane). Sformułowanie zagadnienia powinno zatem odwoływać się w sposób generalny i abstrakcyjny do treści przepisu, który nie podlega jednoznacznej wykładni, a którego wyjaśnienie przez Sąd Najwyższy przyczyni się do rozwoju juretryki i prawa pozytywnego. Rolą Sądu Najwyższego, jako najwyższego organu sądowego w Rzeczypospolitej Polskiej, nie jest bowiem działanie w interesie indywidualnym, lecz powszechnym, poprzez ochronę obowiązującego porządku prawnego przed dowolnością orzekania i ujednolicanie praktyki stosowania prawa pozytywnego. Nie każde więc orzeczenie, nawet błędnie wydane, zasługuje na kontrolę w postępowaniu kasacyjnym (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000 nr 7-8, poz. 147, z dnia 18 marca 2004 r., I PK 620/03, LEX nr

513011, z dnia 8 lipca 2004 r., II PK 71/04, LEX nr 375715 i z dnia 16 kwietnia 2008 r., I CZ 11/08, LEX nr 393883). Nie spełnia określonego w art. 398⁹ § 1 k.p.c. wymagania sformułowanie istotnego zagadnienia prawnego w sposób ogólny i nieprecyzyjny, a zwłaszcza ograniczenie się do samego postawienia pytania, bez odniesienia się do problemów interpretacyjnych przepisów (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 2008 r., I UK 332/07, LEX nr 452451 i z dnia 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538).

Co się tyczy tej przesłanki przedsądu, jaką jest potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie, przepisy mające być przedmiotem wykładni Sądu Najwyższego powinny należeć do katalogu przepisów, których naruszenie przez sąd drugiej instancji zarzucono w ramach podstawy skargi (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 września 2002 r., I PKN 682/01, OSNP 2004 nr 12, poz. 211). Rzeczą skarżącego jest zaś wykazanie, że określony przepis prawa, mimo iż budzi poważne wątpliwości ze sprecyzowaniem, na czym te poważne wątpliwości polegają, nie doczekał się wykładni, bądź niejednolita jego wykładnia wywołuje rozbieżności w orzecznictwie sądów, które to orzecznictwo należy przytoczyć (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002 nr 12, poz. 151, z dnia 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, LEX nr 315351, z dnia 15 października 2002 r., II CZ 102/02, LEX nr 57231, z dnia 13 grudnia 2007 r., I PK 233/07, OSNP 2009 nr 2-4 poz.43 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133). Oczywiście jest, iż budzący wątpliwości interpretacyjne przepis musi mieć zastosowanie w sprawie, a jego wykładnia – mieć znaczenie dla jej rozstrzygnięcia. Przedmiotem zainteresowania Sądu Najwyższego jest jednak sam przepis, a nie rozstrzygnięcie konkretnego sporu. Stąd też wspomniane wątpliwości interpretacyjne powinny być na tyle poważne, by ich wyjaśnienie nie sprowadzało się do prostej wykładni przepisów. W tym wyraża się publicznoprawny charakter skargi kasacyjnej. Celem realizowanym w wyniku rozpoznania skargi kasacyjnej jest bowiem ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni przepisów prawa oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój jurejurisprudencji i prawa pozytywnego, a nie korekta orzeczeń wydawanych przez

sady powszechne (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000 nr 7-8, poz. 147).

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy wypada stwierdzić, że skarżący nie wykazał istnienia żadnej z powołanych przesłanek przedsądu. Zarówno skonstruowane przez autora skargi kasacyjnej istotne zagadnienie prawne jak i sugerowana potrzeba wykładni przepisu prawa dotyczy kwestii okresu, za jaki można wypłacić świadczenie rentowe w sytuacji, gdy ustalenie prawa do renty rodzinnej napotykało na trudności związane z niemożnością stwierdzenia zgonu osoby, po której świadczenie to przysługuje. Problem ten był jednak przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego w przytoczonym w uzasadnieniu zaskarżonego rozstrzygnięcia wyroku z dnia 11 maja 2006 r., I UK 320/05 (OSNP 2007 nr 9-10, poz. 143). Wyrażono w nim pogląd, że biorąc pod uwagę cel, jaki przyświecał ustawodawcy przy tworzeniu zasady, że świadczenia wypłaca się od miesiąca, w którym zgłoszony został wniosek o świadczenie, uprawniona jest teza, iż ustawodawca przypisał decydującą rolę woli uprawnionego, który chociaż spełnia przesłanki prawa do świadczenia, nie musi z niego korzystać. Konsekwencją zaś autonomii uprawnionego jest to, że moment wyrażenia na zewnątrz woli pobierania świadczenia determinuje powstanie obowiązku jego wypłaty. Do tego też niewątpliwie dochodzi kwestia starannego działania uprawnionego i z jej przyczyny ustawodawca nie przewidział możliwości wyrównywania wstecz świadczenia osobom, które wystąpiły z wnioskiem o świadczenie później niż nabyły do niego prawo, a zwłoka spowodowana została brakiem staranności w prowadzeniu własnych spraw. Jednak w szczególnej sytuacji, jaką stanowi przypadek ubiegania się o rentę rodzinną po osobie, która uznana została za zmarłą zgodnie z regułami wynikającymi z art. 29 § 1 k.c., nie można przepisu art. 129 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS wyklądać zgodnie z jego dosłownym brzmieniem, przyjmując, iż o dacie wypłaty świadczenia decyduje data wniosku o to świadczenie. Otwarta pozostaje kwestia, za jaki okres wstecz wypłacenie renty byłoby usprawiedliwione. Szukając odpowiedzi na tak sformułowane pytanie Sąd Najwyższy zauważył, że przepisy ustawy o emeryturach i rentach z FUS ustanawiają zasadę wyrównywania świadczeń niewypłaconych lub zaniżonych na skutek błędu organu rentowego maksymalnie za trzy lata wstecz (art. 133 ust. 1 pkt

2 ustawy). Przepis ten reguluje zatem swoistego rodzaju "przedawnienie" wypłaty świadczeń. Wynika z niego, że nawet zawinione działanie organu rentowego, które w swej konsekwencji prowadzić może także do pozbawienia uprawnionego części lub całości świadczenia, nie powoduje powstania obowiązku jego wypłaty za cały okres pokrzywdzenia ubezpieczonego. Zdaniem Sądu Najwyższego, z powołanego przepisu wynika ogólna zasada, wyrażająca wolę ustawodawcy, że każde niewypłacone w całości lub części świadczenie, co do którego spełnione były przesłanki, powoduje obowiązek jego wypłaty za trzy lata wstecz.

Warto podkreślić, że Sąd Najwyższy użył w motywach powołanego wyroku pojęcia przedawnienia w cudzysłowie, akcentując swoisty charakter regulacji art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Powyższe zastrzeżenie sprawia, że zaprezentowane w uzasadnieniu wyroku Sadu Najwyższego stanowisko nie pozostaje w sprzeczności z poglądami doktryny, w której zauważa się, że trzyletni termin, o którym mowa w przedmiotowym przepisie, jest ustawowym ograniczeniem wypłaty świadczeń a nie terminem przedawnienia w ścisłym słowa tego znaczeniu (tak m.in. J. Jończyk, *Prawo zabezpieczenia społecznego*, Kraków 2001, s. 193; K. Antonów (w:) *Ustawa o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych* pod red. K. Antonowa, Warszawa 2009, s. 570; W. Ostaszewski (w:) *Emerytury i renty z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Emerytury pomostowe. Komentarz* pod red. B. Gudowskiej i K. Ślebzaka, Warszawa 2013, s. 807).

Reasumując, podnoszone przez skarżącego wątpliwości prawne zostały wyjaśnione przez judykaturę, a autor skargi kasacyjnej nie przedstawił przekonujących argumentów przemawiających za zmianą poglądu Sądu Najwyższego w tej kwest. Wobec niewykazania istnienia powołanych w skardze kasacyjnej przesłanek przedsądu, z mocy art. 398⁹ § 2 k.p.c. należało więc orzec jak w sentencji.